

Publieksmonitor pensioenen

Rapport – kwartaal 3, 2023

Oktober 2023

Wouter Jacobs
Senior Research Consultant
wouter.jacobs@marketresponse.nl

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

**MARKET
RESPONSE**

Inhoudsopgave

Introductie

- Periodiek onderzoek
- Het meten van vertrouwen
- Dimensies van vertrouwen in pensioen

Conclusies

Resultaten

- Vertrouwen
- Kennis
- Gedrag
- Communicatie
- Emoties

Bijlagen

- Verantwoording
- Tabellen resultaten

In opdracht van:

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Wouter Jacobs
Senior Research Consultant
wouter.jacobs@marketresponse.nl

Sjof Raaijmakers
Research Consultant
sjof.raaijmakers@marketresponse.nl

Twan Karremans
Data Consultant
Twan.karremans@marketresponse.nl

Periodiek onderzoek

SZW gaat samen met alle stakeholders binnen de pensioensector het grote publiek informeren over de vernieuwing van het pensioenstelsel. Daarbij is het belangrijk om goed inzicht te hebben in het draagvlak voor het stelsel. Dit draagvlak wordt gedefinieerd als vertrouwen: vertrouwen in hoe pensioen geregeld is in Nederland, vertrouwen in de organisaties die dat geregeld hebben en het gevoel dat het zorgvuldig en eerlijk gaat.

Met deze publieksmonitor wil het Ministerie van SZW over meerdere jaren de reactie van het Nederlandse publiek op alles wat ze horen en zien over het pensioen inzichtelijk maken. De monitor dient daarmee inzicht te bieden in de mate waarin de communicatiedoelen van SZW en de andere stakeholders worden gerealiseerd.

Voor u ligt het rapport met de uitkomsten van de zevende meting. Na deze inleiding volgt een overzicht van de belangrijkste bevindingen. Vervolgens worden achtereenvolgens het vertrouwen, de kennis en het gedrag van het publiek ten aanzien van het pensioenstelsel weergegeven. Dit rapport wordt afgesloten met een beknopte onderzoeksverantwoording.

Context: Deze meting is uitgevoerd in week 34 en 35 en viel daarmee precies samen met de start van de publiekcampagne over het nieuwe pensioen die eveneens in week 35 is gestart.

De centrale vraag binnen dit onderzoek is:

In welke mate heeft het algemene publiek vertrouwen in het pensioenstelsel en de partijen die betrokken zijn bij de uitvoeren ervan, hoe ontwikkelt dit vertrouwen zich in de tijd en hoe kunnen ontwikkelingen worden verklaard?

Te beantwoorden deelvragen in dit rapport:

Kennis, beleving en gedrag

- Wat is het kennisniveau van het publiek met betrekking tot het pensioenstelsel?
- Wat is de beleving en houding (waaronder het vertrouwen) van burgers met betrekking tot het pensioenstelsel?
- Wat doet het publiek in relatie tot het pensioenstelsel (informatie verzamelen, keuzes maken etc.)?

Verklaren van verschillen en ontwikkelingen

- Wat veroorzaakt de veranderingen op het gebied van kennis, beleving en gedrag in de tijd en welke rol speelt de publiekscampagne hierbij?
- In hoeverre zijn de gebruikte middelen gezien en hoe worden deze beoordeeld?
- Hoe verschillen de diverse doelgroepen van elkaar?

Het meten van vertrouwen

Vertrouwen is een complex en samengesteld begrip dat daarom niet goed met één vraag te meten is. Ten behoeve van dit onderzoek is er een vertrouwensconstruct ontwikkeld dat zijn theoretische basis kent in publicaties van o.a. Van Raaij (2009) en Moin (2021). Het construct bevat de volgende dimensies:

- Toereikend (doet wat het moet doen)
- Stabiel
- Eerlijk (integer, eerlijk verdeeld)
- Deelnemer-vriendelijk (goede bedoelingen)
- Identificatie (waardencongruentie)
- Communicatie (transparantie)

De dimensies zijn geoperationaliseerd tot stellingen (zie volgende pagina). Hierbij is samengewerkt met wetenschappers. Na de eerste meting is het vertrouwen geconstrueerd, gefinetuned en gevalideerd door middel van statistische technieken. De stellingen zijn voorgelegd in het online onderzoek en gescoord op een 5-puntsschaal (helemaal mee oneens -> helemaal mee eens).

In het hoofdstuk vertrouwen zijn de scores op de verschillende dimensies van vertrouwen weergegeven. Deze zijn tot stand gekomen door het bepalen van een gewogen gemiddelde van de scores op de stellingen die horen bij de betreffende dimensie. Het overall vertrouwen is vastgesteld door het berekenen van een gemiddelde score van de verschillende dimensies. De gewichten van de stellingen zijn bepaald aan de hand van factoranalyses. De scores zijn uiteindelijk genormaliseerd naar een schaal lopend van 1 tot 10 waarbij een score tussen 1 en 4 wordt beschouwd als 'weinig vertrouwen', een score tussen 4 en 7 als 'neutraal' en een score tussen 7 en 10 als 'veel vertrouwen'.

Doelgroep en subdoelgroepen

Voor dit onderzoek is er binnen de populatie van personen 18+ een gestratificeerde steekproef getrokken waarbij onderstaande drie voor pensioen relevante subgroepen worden onderscheiden. De data zijn achteraf gewogen op o.a. leeftijd en regio zodat de totale resultaten representatief zijn voor Nederland 18+.

- Niet gepensioneerd tot 55 jaar. Voor deze groep ligt het pensioenmoment nog wat verder in de toekomst) (59% van de bevolking in Nederland 18+)
- Niet gepensioneerd, ouder dan 55 jaar. Voor deze groep geldt dat het pensioenmoment dichtbij komt (23% van de bevolking 18+)
- Gepensioneerd (18% van de bevolking 18+).

Daarnaast wordt onderscheid gemaakt naar de mate waarin men financieel geletterd is. Deze onderverdeling is gemaakt op basis van het zelf gerapporteerde vermogen om financiële zaken te regelen en op orde te houden. Voor de groep hoog financieel geletterden geldt dat zij met vertrouwen vrijwel alle financiële zaken zelf kunnen regelen, de groep die wordt aangemerkt als gemiddeld financieel geletterd kan dit gedeeltelijk zelf maar spreekt ook onzekerheid uit met betrekking tot het regelen van een deel van de zaken. Voor de groep laag financieel geletterden geldt zij weinig vertrouwen hebben in het eigen kunnen als het gaat om het regelen en op orde houden van de financiële zaken. De drie genoemde groepen zijn gedefinieerd door middel van een clusteranalyse. De steekproef wordt uiteindelijk gewogen zodat zij representatief is voor de populatie van personen 18+. Meer informatie over de weging is te vinden in de bijlage Onderzoeksverantwoording.

Dimensies van vertrouwen in pensioen

Toereikend

- Het pensioen is waardevast, dat wil zeggen dat het er rekening mee houdt dat het leven steeds duurder wordt
- Het pensioen is goed afgestemd op wat je nodig hebt als je met pensioen gaat
- De manier waarop pensioenen geregeld worden gaat uit van wat het beste is voor de mensen die werken en de mensen die gepensioneerd zijn

Stabiel

- De partijen die in Nederland over pensioenen gaan, zullen niet zomaar omvallen
- Tegen de tijd dat ik met pensioen ga, is er voldoende geld om mij tot mijn dood pensioen uit te betalen

Eerlijk

- Bij het pensioen wordt er netjes en zorgvuldig omgegaan met de pensioenbetalingen
- De manier waarop pensioenen in Nederland zijn geregeld, is eerlijk
- Bij het pensioen is op een eerlijke manier rekening gehouden met wat het beste is voor ouderen en jongeren

Deelnemer-vriendelijk

- Partijen die betrokken zijn bij het pensioen zijn goed bereikbaar voor vragen
- Ik krijg eerlijke informatie over pensioen

Identificatie

- Ik voel me verbonden met partijen met de partijen die over pensioenen gaan
- De manier waarop pensioenen geregeld worden is goed voor mens, milieu en de samenleving

Duidelijke communicatie

- Pensioen wordt uitgelegd op een manier die ik begrijp
- De informatie die je ontvangt over je pensioen is duidelijk en begrijpelijk

Belangrijkste conclusies

Vertrouwen in pensioen op dit moment stabiel

context

- Deze meting is uitgevoerd in week 34 en 35 en viel daarmee precies samen met de start van de publiekcampagne over het nieuwe pensioen die eveneens in week 35 is gestart.
- Dit onderzoek meet vertrouwen en bekendheid met de veranderende regels op hoogover niveau én overlapt meer deels met de eerste flight van de campagne. Dus op basis van de publieksmonitor kunnen geen conclusies worden getrokken over het bereik en effect van de publiekscampagne.

Vertrouwen in pensioen is stabiel

- Steeds meer mensen weten dat er iets gaat veranderen aan het pensioen in Nederland.
- Dit leidt vooralsnog niet grote veranderingen in het vertrouwen dat mensen hebben in het pensioen.
- Het vertrouwen is stelselmatig hoger onder gepensioneerden en financieel hoog geletterden.

Oude en nieuwe stelsel

- Vertrouwen in het oude stelsel en ook het algemeen vertrouwen in overheid en instituties lijken op z'n minst medebepalend te zijn voor het vertrouwen dat men heeft in het nieuwe stelsel.
- Mensen die al een laag vertrouwen hadden gezien dat wat ze horen over het nieuwe pensioen veelal door een negatief frame. mensen die een neutraal tot positief vertrouwen hadden, lijken diezelfde informatie die ze krijgen over het nieuwe pensioen ook eerder neutraal ("we zien wel") of zelfs positief ("komt vast goed") te duiden.

Kennis pensioen ook stabiel

- Uitzondering hierop: steeds meer mensen weten dat het nieuwe stelsel meer doet voor zzp'ers en steeds meer mensen weten ook dat in het nieuwe stelsel niet iedereen in één groot pensioenfonds terecht komt.
- Gepensioneerden en financieel hoger geletterden hebben relatief meer/betere kennis over pensioen.

Bekendheid met veranderingen is toegenomen

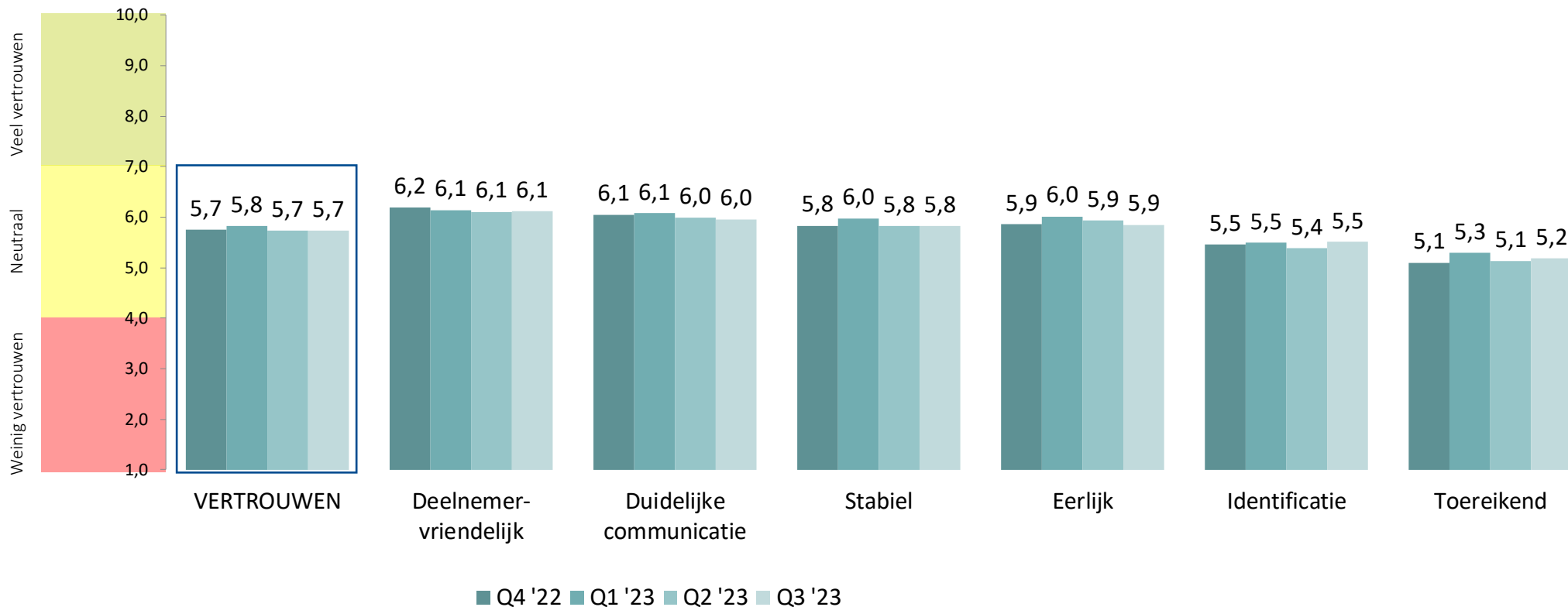
- Bij alle groepen is de bekendheid met dat er dingen gaan veranderen aan het pensioen duidelijk toegenomen.
- Bekendheid hiermee is groter onder gepensioneerden en financieel hoog geletterden.
- Gevraagd naar wat men heeft gehoord over de verandering, komen er drie clusters van antwoorden naar voren: de veranderingen zijn groot/ingrijpend, het pensioen wordt individueler en er zal minder zekerheid zijn. Mensen noemen ook nog flink wat zaken die niet juist zijn.

Resultaten | Vertrouwen

Pensioenvertrouwen is niet veranderd ten opzichte van het vorige kwartaal

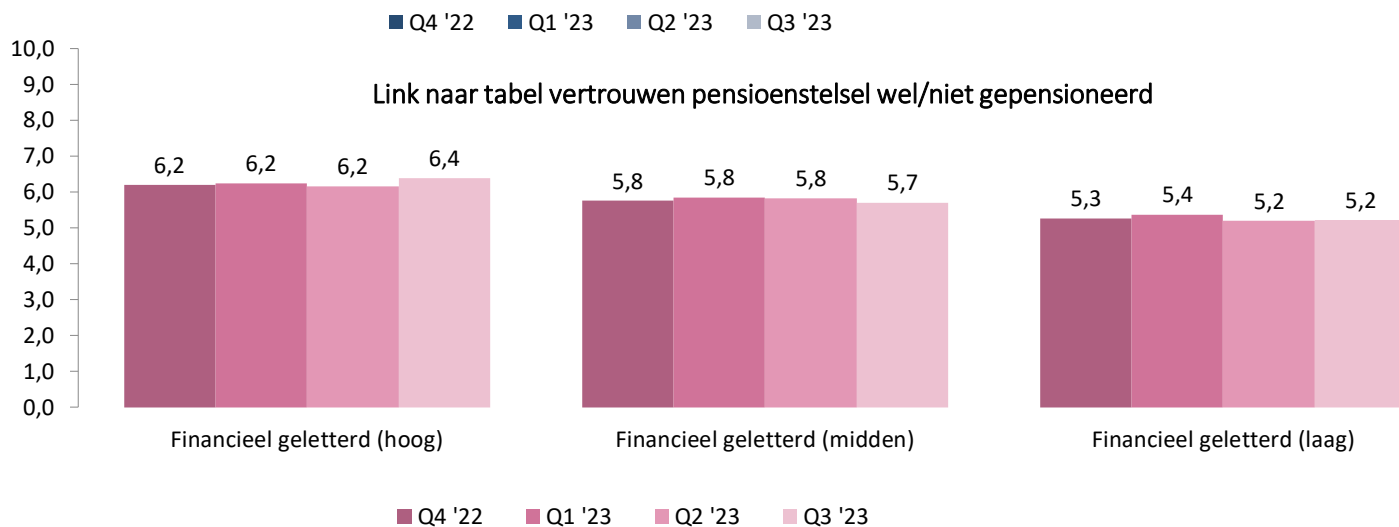
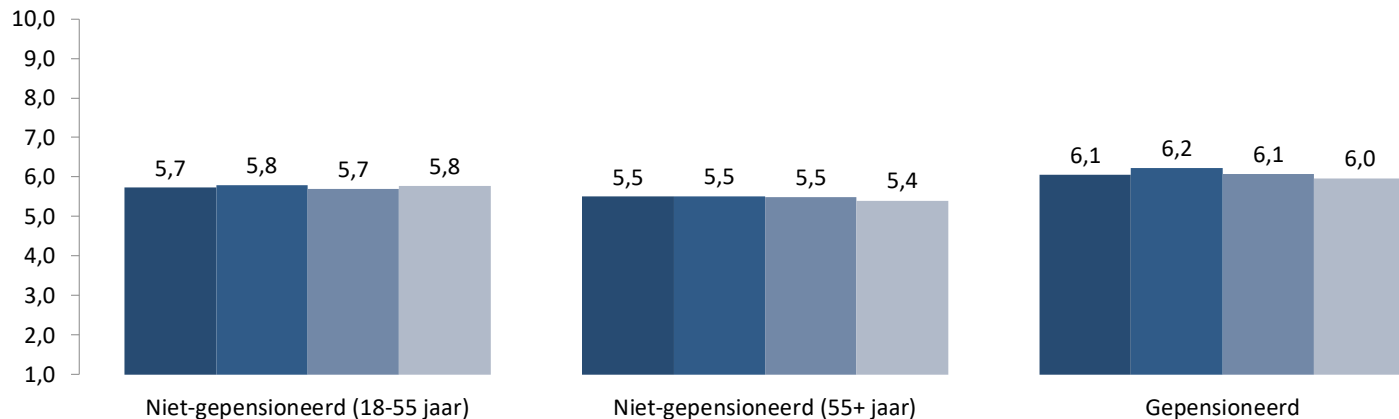

[Link naar tabel vertrouwen pensioenstelsel](#)

Het vertrouwen in het pensioen in Nederland is niet veranderd ten opzichte van het vorige kwartaal. Ook op de onderliggende aspecten van het vertrouwen zien we geen noemenswaardige ontwikkelingen.

Lichte stijging in vertrouwen bij hoog financieel laaggeletterden

Het pensioenvertrouwen is sinds de start van de metingen steevast het hoogst onder gepensioneerden en het laagste onder de groep 55-plussers die nog niet is gepensioneerd. De groep niet gepensioneerden in de leeftijd van 18 t/m 55 jaar scoort v.w.b. het vertrouwen steeds ongeveer gemiddeld.

We zien ook dat het vertrouwen consequent het hoogst is onder de groep financieel hoog geletterden. De groep financieel laag geletterden heeft het minste vertrouwen in het pensioen.

Bij de groep financieel hoog geletterden zien we een kleine toename in het vertrouwen ten opzichte van het vorige kwartaal.

Vertrouwen in oude stelsel medebepalend voor vertrouwen in het nieuwe

Het publiek is gevraagd om het eigen vertrouwensoordeel toe te lichten. In het overzicht hieronder is een samenvatting weergegeven van de meest genoemde en typerende onderbouwingen per vertrouwenscategorie. Het lijkt erop dat het bestaande ver/wantrouwen bepalend is voor hoe met aankijkt tegen de komst van het nieuwe stelsel. Mensen met weinig vertrouwen, weten op voorhand al dat het nieuwe stelsel geen verbetering zal worden. Mensen die er neutraal dan wel met enig tot veel vertrouwen in staan, zijn ook eerder geneigd om vertrouwen te hebben dat het goed komt met het nieuwe stelsel.

Weinig tot geen vertrouwen: 31%

Een groep van iets meer dan 30% geeft aan er weinig tot geen vertrouwen in te hebben dat pensioen in Nederland goed is geregeld. De groep bevat verhoudingsgewijs iets minder gepensioneerden en iets meer bijna-pensioneerden (55+ jaar). De meest genoemde toelichtingen hierop zijn:

- Argwaan bij veranderingen. Mensen vinden het verdacht dat er nu aanpassingen nodig zijn of hebben het idee dat er steeds van alles en nog wat wordt aangepast.
- Algemeen wantrouwen in 'Den Haag'. "Ze maken overal een zootje van". Wantrouwen in financiële instellingen. "Bij pensioenfondsen zorgen ze vooral voor zichzelf".
- Het pensioen is 'te afhankelijk gemaakt van beurskoersen'.
- In het nieuwe systeem wordt er minder zekerheid geboden.
- Omdat er onvoldoende wordt gecorrigeerd voor de huidige, hoge inflatie.
- Meer algemeen een gevoel (of besef) dat men zelf onvoldoende pensioen zal ontvangen en/of dat men dat van mensen om zich heen hoort.

Neutraal tot enig vertrouwen: 56%

Een grote groep in het midden zegt enig vertrouwen te hebben of bestempelt het vertrouwen als neutraal. In deze groep zitten relatief wat meer jongeren (tot 55 jaar). Deze groep verklaart het vertrouwen als volgt:

- Ze hebben in principe wel vertrouwen maar zien ook onzekerheden in de toekomst.
- Nog onduidelijk wat men uiteindelijk zal krijgen.
- Nog onduidelijk wat het nieuwe stelsel precies gaat betekenen.
- Er wordt wel verstandig/ gedegen met pensioen omgegaan in Nederland
- Het is relatief goed geregeld als je het vergelijkt met andere landen.
- Men heeft het gevoel dat men over het algemeen goed en eerlijk wordt geïnformeerd en dat er ook voldoende toezicht is.
- Er is vertrouwen in de Mensen die pensioen regelen in Nederland
- Toch ook behoorlijk wat mensen merken op dat het waarschijnlijk wel wat te weinig zal zijn.
- Veel mensen vinden het ingewikkeld.
- Eerst zien, dan geloven met dat nieuwe stelsel.

Veel vertrouwen: 13%

Een wat kleinere groep heeft veel vertrouwen in de manier waarop pensioen is geregeld in Nederland. Deze groep bevat relatief wat meer gepensioneerden.

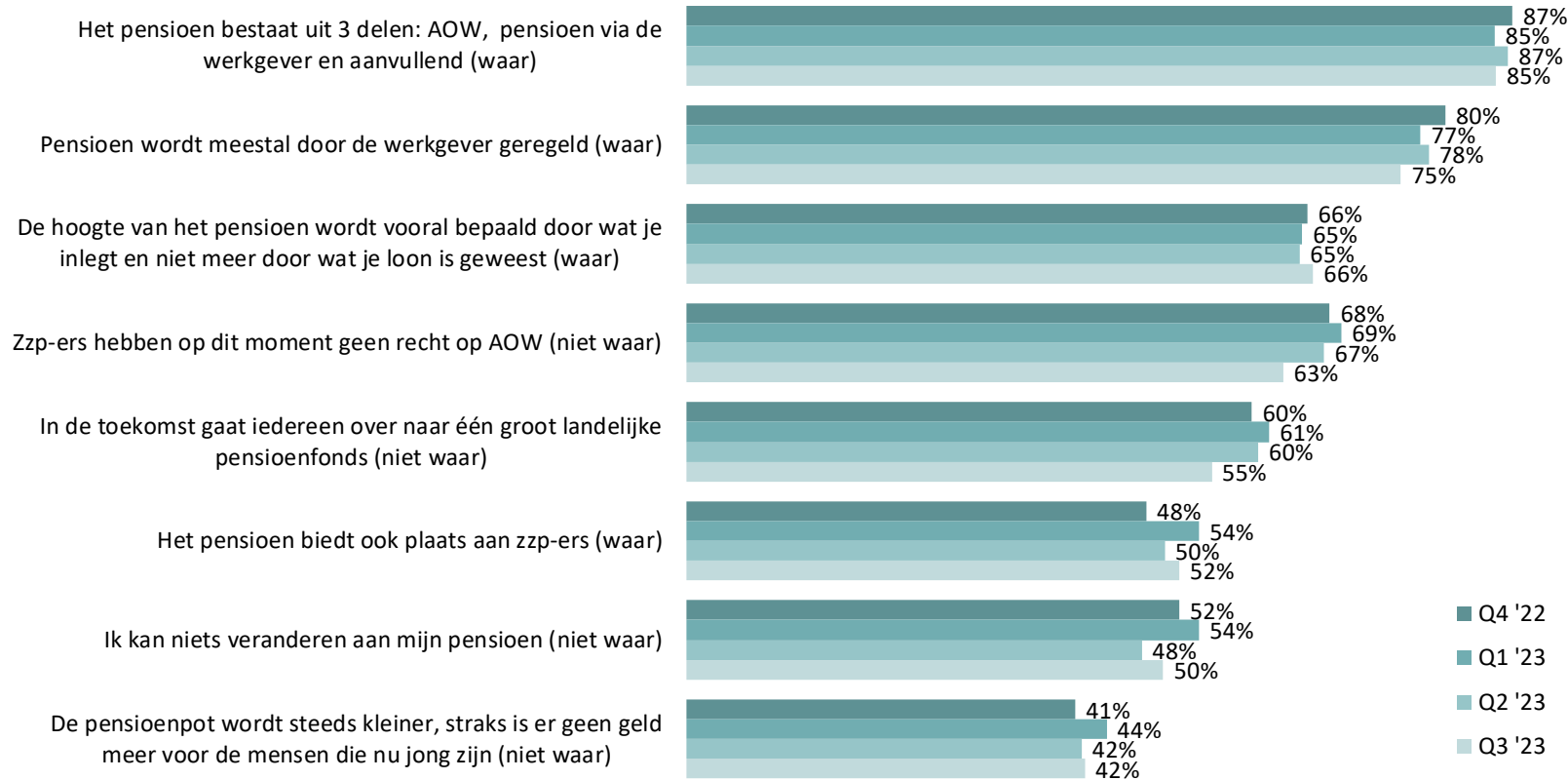
- Deze groep is in algemene zin positief over Nederland en wat er allemaal is en kan.
- De groep beschrijft de eigen positieve ervaringen met pensioen. Ze zeggen dat ze goed, duidelijk en transparant worden geïnformeerd en/of dat ze tevreden zijn met wat ze zelf ontvangen iedere maand.
- Ze benadrukken dat Nederland het beste pensioenstelsel van Europa/ de wereld heeft.
- Er zit heel veel geld in de Nederlandse pensioenpotten
- De organisaties die pensioen regelen in Nederland, doen dat al jaren zonder dat het mis is gegaan.
- Risico's zijn goed gespreid.
- Over veranderingen is goed nagedacht. "Men gaat niet over één nacht ijs".

Resultaten | Kennis

Kennis over pensioen grotendeels stabiel

[Link naar tabel bekendheid pensioen](#)

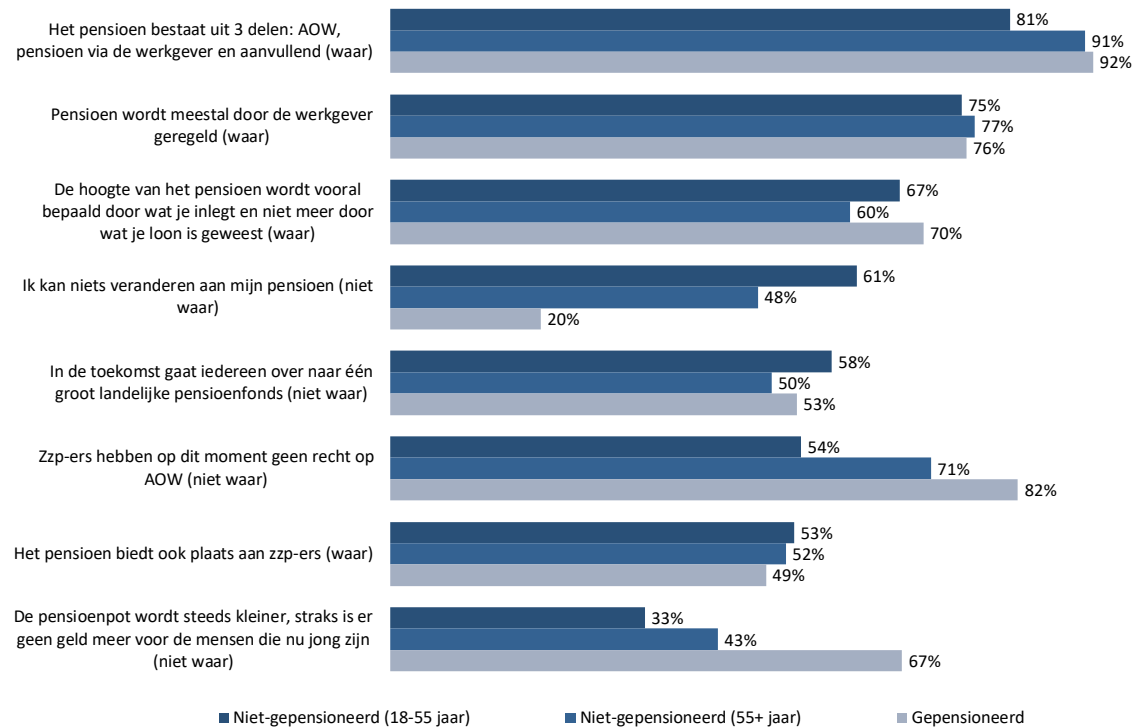
Ook dit kwartaal bevestigt een ruime meerderheid van de Nederlanders de basiskennmerken van het nieuwe stelsel; het pensioen bestaat uit 3 delen en wordt meestal door de werkgever betaald.

Over het algemeen is het kennisniveau stabiel sinds de start van de metingen. Een uitzondering hierop vormt de kennis met betrekking tot de situatie van zzp'ers. Men bevestigt iets vaker dat er binnen het stelsel ook plaats is voor zzp'ers en ze ontkennen vaker zzp'ers geen AOW krijgen. Verder zien we dat minder mensen bevestigen dat iedereen in de toekomst overgaat naar één groot landelijk pensioenfonds.

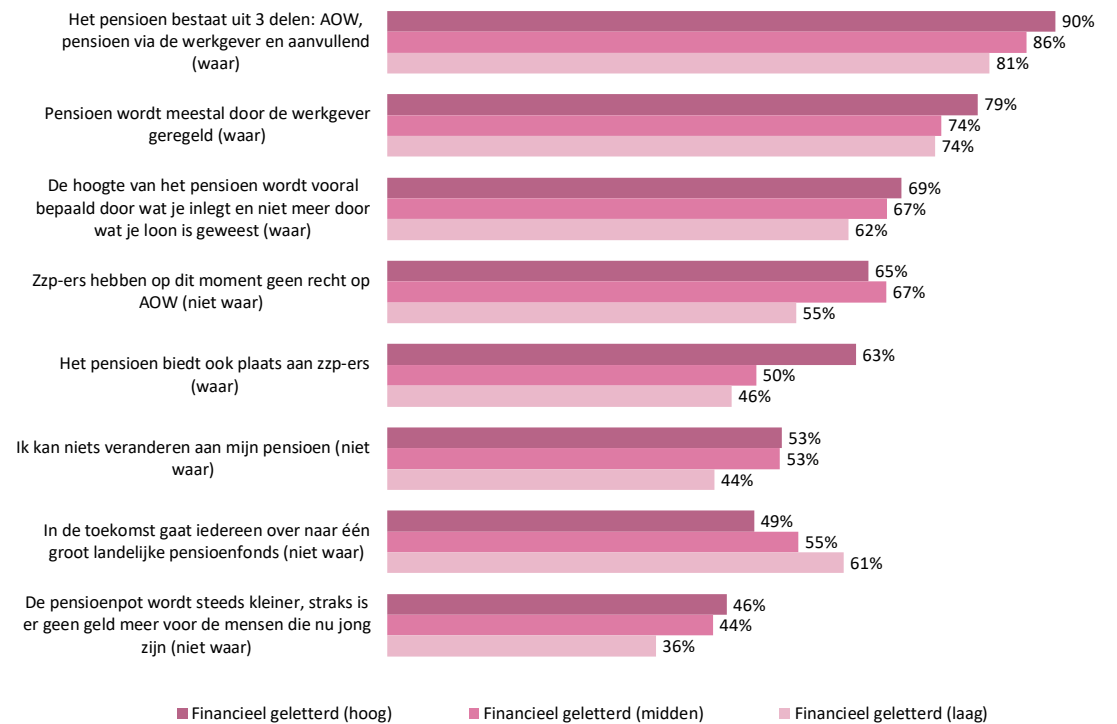
In de grafiek is het aandeel van het publiek weergegeven dat de betreffende vraag juist heeft beantwoord. Zij hebben dus het antwoord gegeven dat tussen haakjes achter de stelling is weergegeven.

Gepensioneerden en financieel hoger geletterden hebben meeste kennis over pensioen

[Link naar tabel bekendheid pensioen wel/niet gepensioneerd](#)

[Link naar tabel bekendheid pensioen mate financieel geletterd](#)

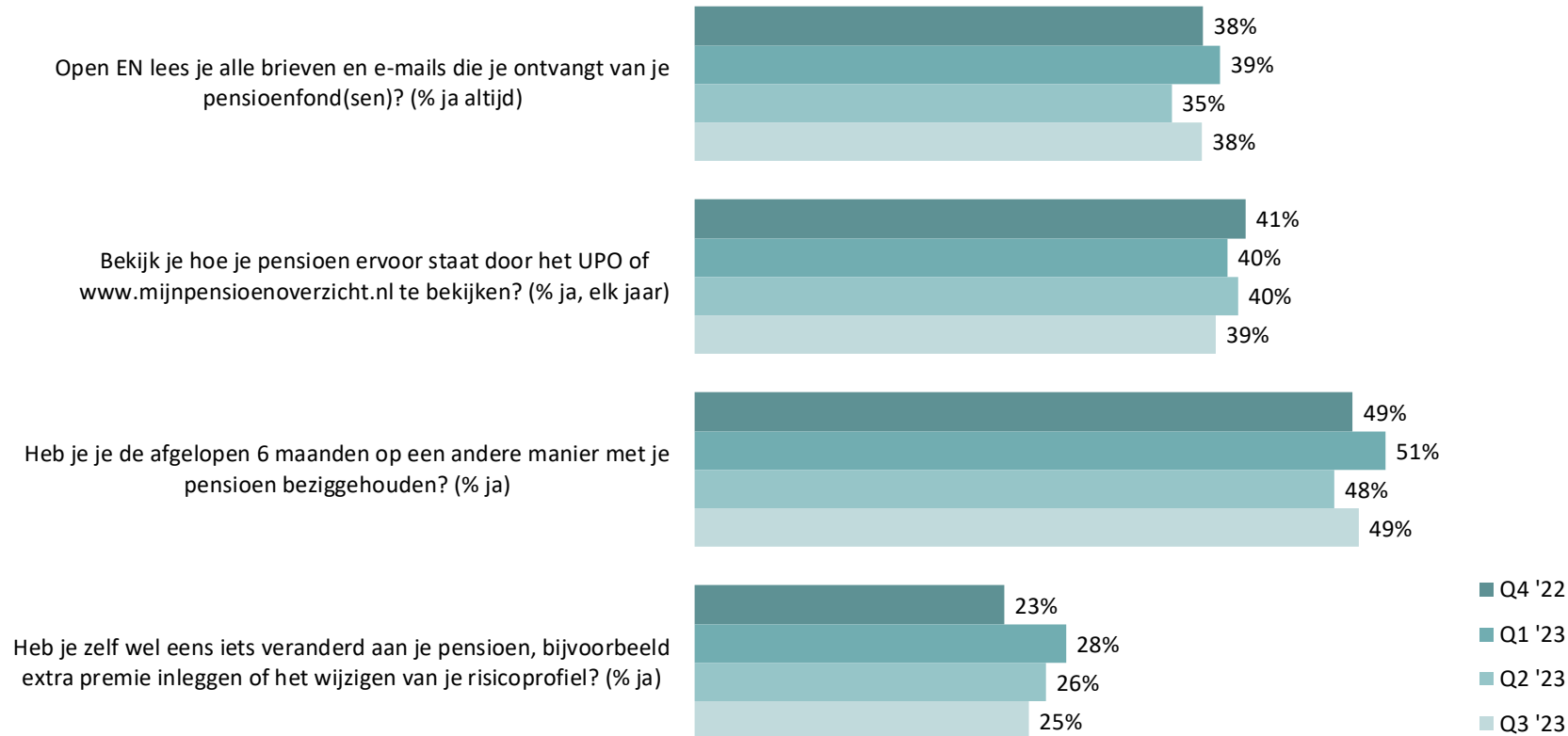
In de grafieken is het aandeel van het publiek weergegeven dat de betreffende vraag juist heeft beantwoord. Zij hebben dus het antwoord gegeven dat tussen haakjes achter de stelling is weergegeven.

Resultaten | Gedrag

Gedrag ten aanzien van pensioen is stabiel in de tijd

[Link naar tabel gedrag](#)

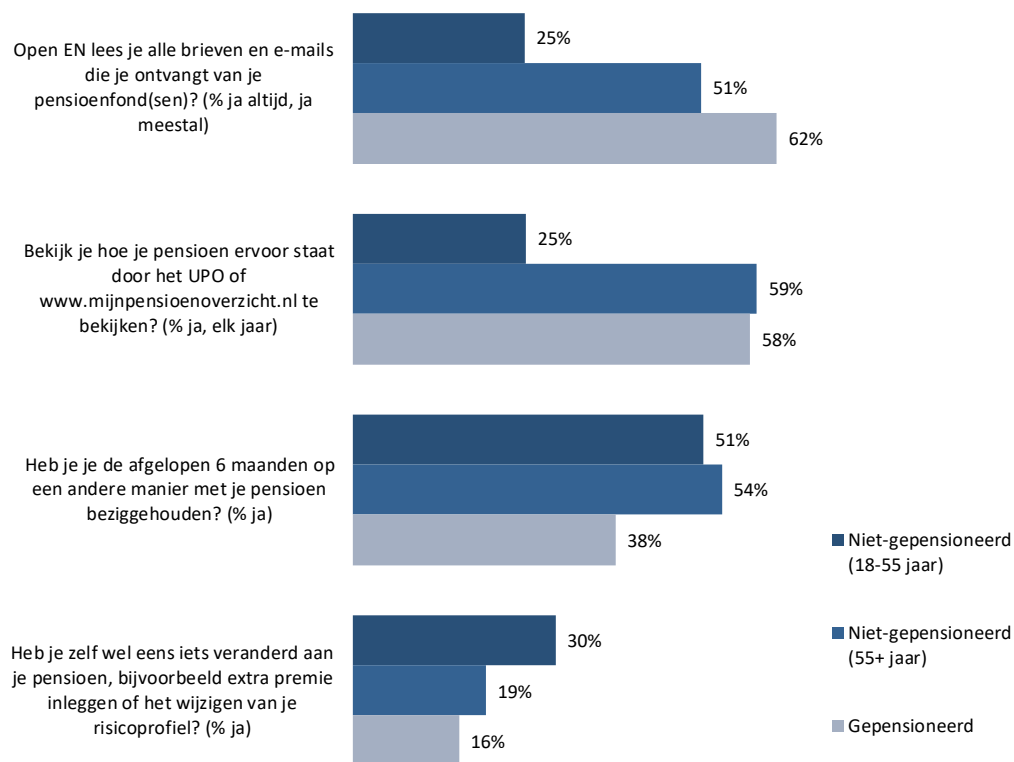
Ongeveer de helft heeft zich de afgelopen 6 maanden met pensioen beziggehouden.

Circa 40% zegt altijd (digitale) post van het pensioenfonds te openen en eveneens zo'n 40% bekijkt elk jaar het UPO.

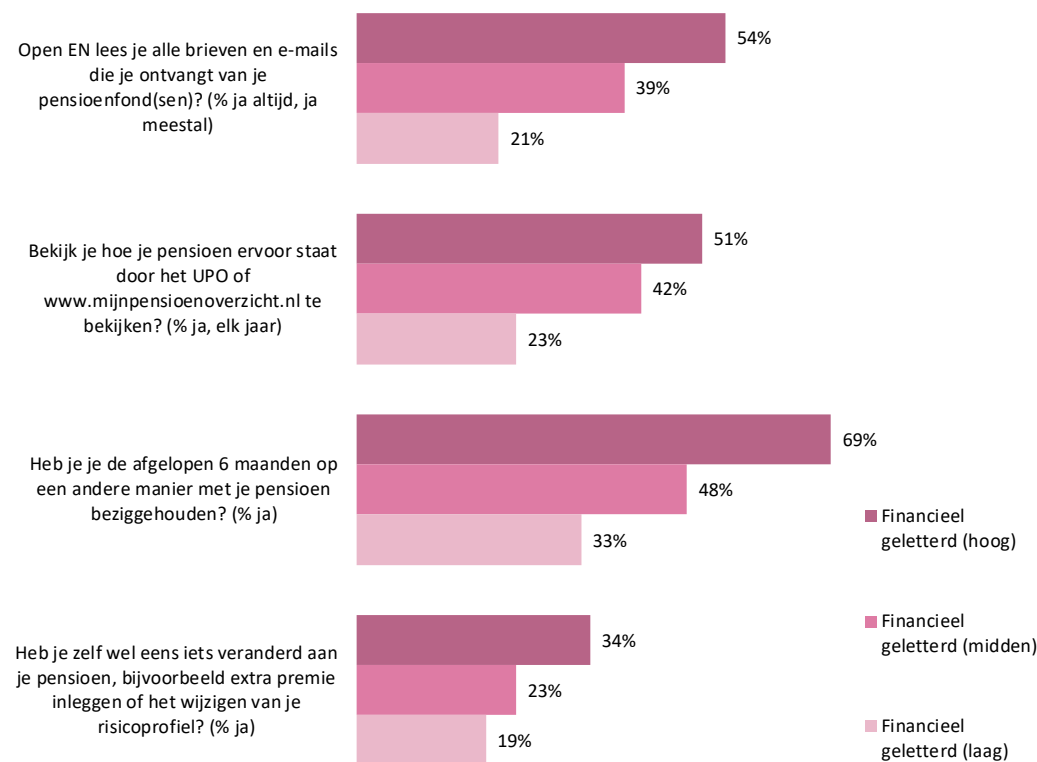
Circa een kwart heeft zelf wel eens iets veranderd aan het eigen pensioen.

Financieel hoog geletterden zijn meer met het eigen pensioen bezig, gepensioneerden openen en lezen vaker brieven en e-mails maar hebben minder vaak zelf iets aan hun pensioen veranderd

[Link naar tabel gedrag wel/niet gepensioneerd](#)

[Link naar tabel gedrag mate van financieel geletterd](#)

Resultaten | Communicatie

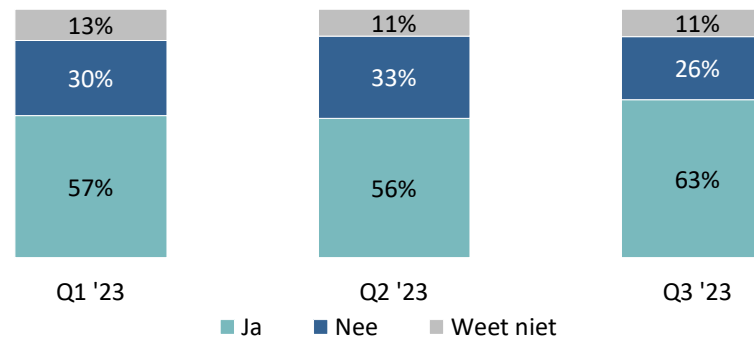
Duidelijk meer Nederlanders zijn ermee bekend met dat er dingen gaan veranderen aan het pensioen

In het derde kwartaal van 2023 is de bekendheid met het feit dat er dingen gaan veranderen aan het pensioen voor het tweede kwartaal duidelijk toegenomen.

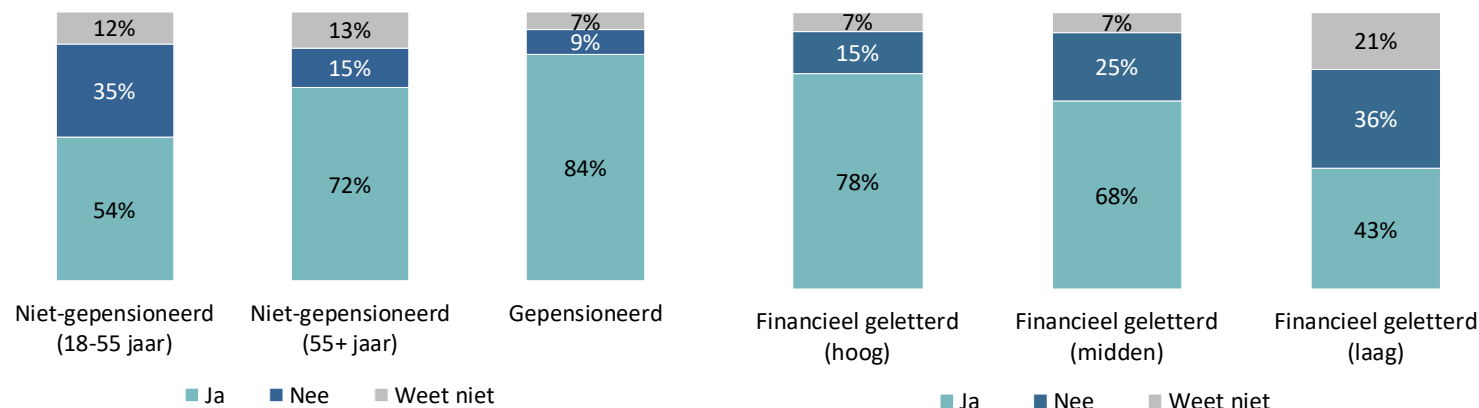
55-plussers en zeker gepensioneerden zijn vaker bekend met het feit dat er dingen gaan veranderen aan het pensioen in Nederland dan 55-minners. De bekendheid met het feit dat er dingen gaan veranderen neemt toe naarmate men meer financieel geletterd is.

De stijging in bekendheid met dat er iets gaat veranderen is zichtbaar binnen alle groepen (hoog/midden financieel geletterden) en wel/niet gepensioneerd met uitzondering van de financieel laaggeletterden.

Vraag: Het kabinet heeft samen met werknemers- en werkgeversorganisaties in 2019 een pensioenakkoord gesloten met afspraken over pensioenen en AOW. Ben jij bekend met het feit dat er dingen gaan veranderen aan het pensioen in Nederland?

Link naar tabel bekend met veranderingen

Link naar tabel wel/niet gepensioneerd

Link naar tabel mate financieel geletterd

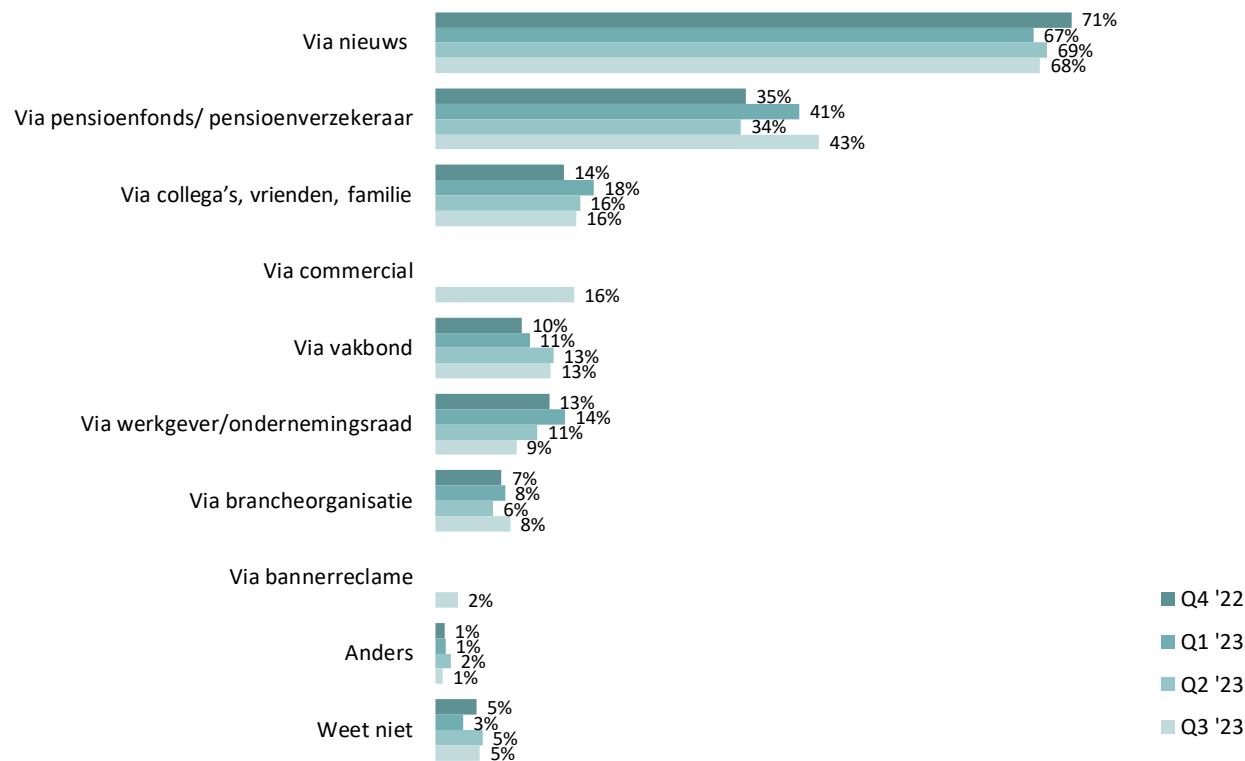

Het publiek heeft het vaakst via het nieuws gehoord over de aanstaande wijzigingen, een deel (16%) heeft de nieuwe commercial gezien

Mensen weten vooral via het nieuws en daarna via pensioenfonds/-verzekeraar dat er iets gaat veranderen aan het pensioen in Nederland.

De start van deze meting viel samen met de start van de publiekscampagne over het nieuwe pensioen. 16% zegt via deze commercial te weten van de veranderingen.

43% zegt dit van het pensioenfonds te hebben gehoord. Het aandeel dat er via pensioenfonds/-verzekeraar van hoort fluctueert van kwartaal tot kwartaal. Mogelijk is hier spraken van een seizoenspatroon.

[Link naar tabel bron van bekendheid](#)

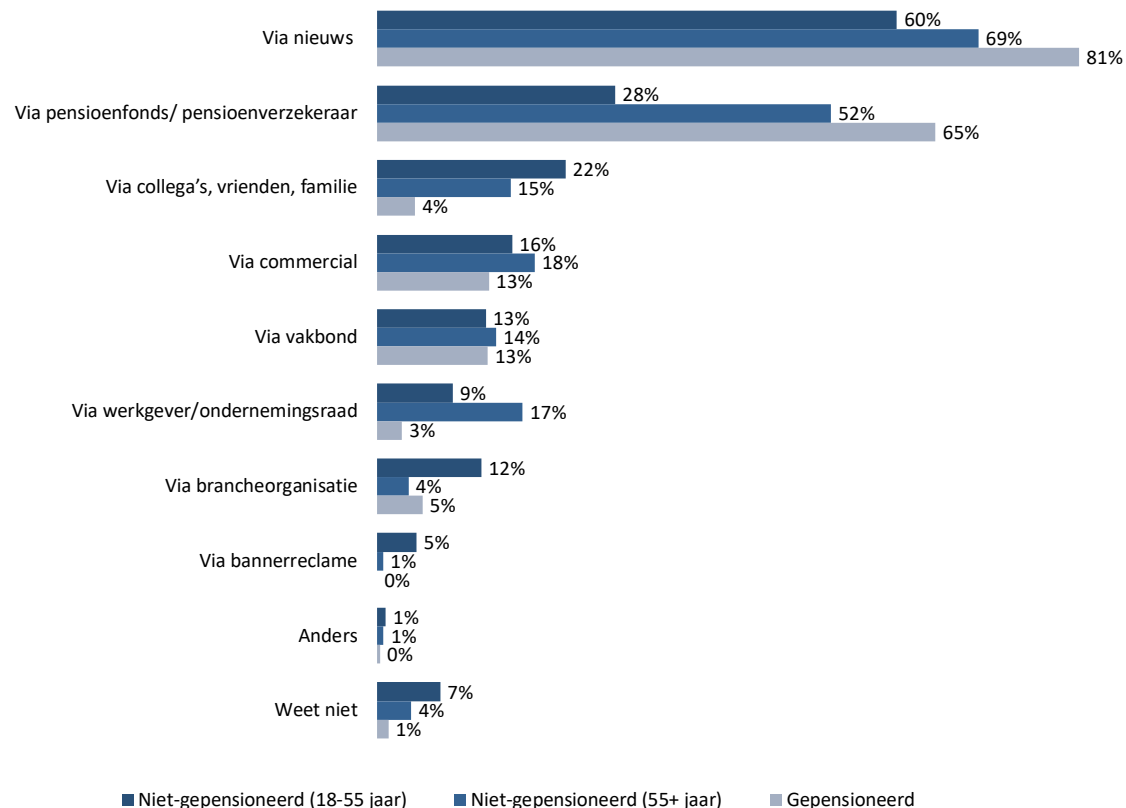
Vraag: Weet je ook nog waar of van wie je iets hebt gehoord over veranderingen aan het pensioen in Nederland?

In Q3, 2023 is de publiekscampagne over het nieuwe pensioenstelsel gestart. Met ingang van dit kwartaal zijn de antwoordopties: 'via een commercial op tv, online, radio' en 'via een bannerreclame' toegevoegd

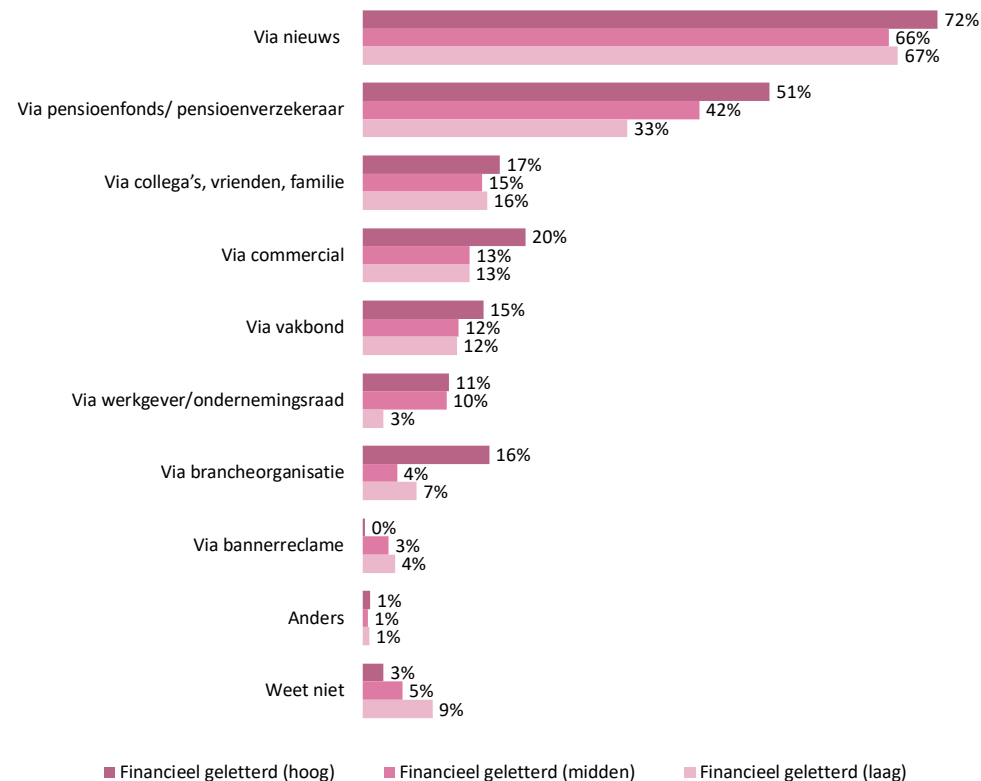
Basis: iedereen die bekend is met het feit dat er dingen gaan veranderen aan het pensioen in Nederland.

Gepensioneerden weten vaker via nieuws en pensioenfonds over aanstaande veranderingen aan het pensioen

[Link naar tabel wel/niet gepensioneerd](#)

[Link naar tabel mate financieel geletterd](#)

Veranderingen zijn ingrijpend, pensioen wordt persoonlijker en er is meer risico/minder zekerheid

Aan mensen die hebben meegekregen dat er dingen gaan veranderen aan het pensioen is gevraagd wat ze hier precies over hebben gehoord. De belangrijkste clusters met antwoorden die op deze vraag zijn gegeven, worden hieronder weergegeven. Mensen zeggen vooral dat het grote veranderingen betreffen, dat het pensioen individueler wordt en dat er minder zekerheid zal zijn dan voorheen. Er leven duidelijk ook nog de nodige misvattingen over het nieuwe stelsel. Een aantal voorbeelden hiervan worden linksonder opgesomd.

Waarde omhoog en omlaag met beurskoers

Wat mensen zeggen:

- *Pensioenuitkering kan dalen en stijgen.*
- *Wordt afhankelijk van de beurskoers.*
- *Het pensioenstelsel wordt afhankelijk van de onzekere beleggingen en dat vind ik vreselijk!!!*
- *'Dat pensioenen niet meer zo waardevast zijn in de toekomst als dat ze nu zijn.*

Persoonlijke pensioenpot.

Wat mensen zeggen:

- *Iedereen krijgt een persoonlijke pot.*
- *Collectiviteit wordt individualiteit.*
- *Je loopt zelf risico en niet meet het collectief.*
- *Pensioen wordt een individueel potje.*
- *Je gaat nu pensioen opbouwen voor jezelf, dus je gaat niet meer opbouwen voor anderen.*

Het stelsel gaat compleet op zijn kop.

- *Er gaat een hoop veranderen maar het wordt niet beter.*
 - *Het wordt voor iedereen anders.*
- *Alles gaat op de schop, de risico's worden groter.*
- *Moeilijk te zeggen, ze gooien alles op de schop.*

Voorbeelden van genoemde misvattingen:

- *Het wordt één grote pensioenpot.*
- *Er komt één pensioen voor iedereen.*
- *Er is sprake van herverdeling.*
- *Dat het pensioen beter verdeeld wordt.*
- *Iedereen op middelloon.*
- *Je krijgt je eigen pensioen waar niets meer aan veranderd kan worden.*
- *Overheid neemt het pensioen over.*
- *Grotere pot, afschaffen AOW.*
- *Dat je zelf mag bepalen hoe hoeveel je per maand gaat afstaan aan je pensioen en bij waar.*

Resultaten | Emoties

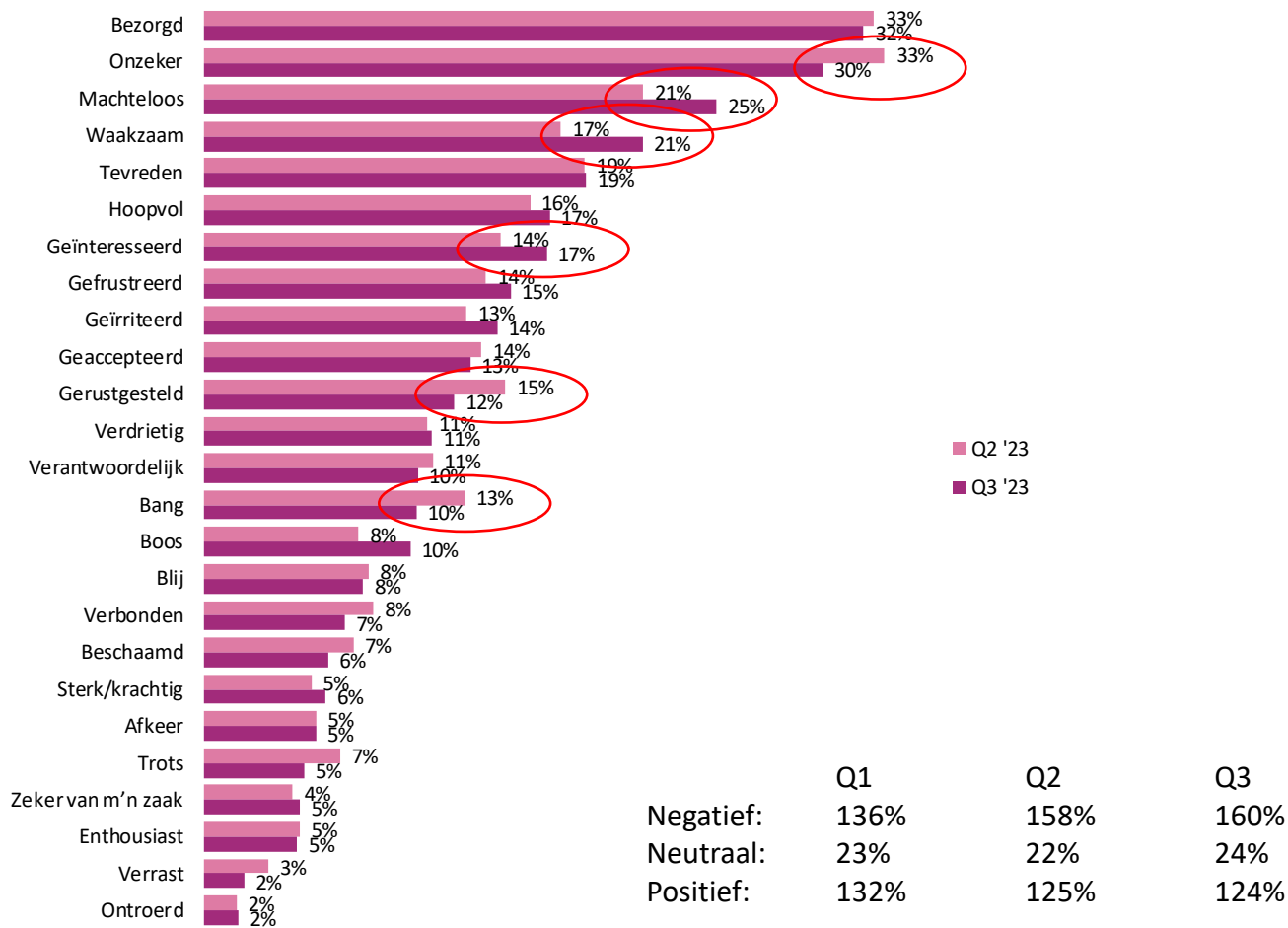

Onzekerheid is iets afgenomen, andere negatieve emoties zoals ‘machteloos’ worden wat vaker genoemd

‘Onzeker’ wordt minder vaak genoemd. De negatieve emoties ‘machteloos’ en ‘waakzaam’ worden juist iets meer genoemd en de positieve emotie ‘gerustgesteld’ wat minder vaak. Daartegenover staat dat men ook iets vaker ‘geïnteresseerd’ noemt en iets minder vaak ‘bang’.

In deze meting noemt men net als bij de vorige meting wat vaker negatieve dan positieve emoties. In het eerste kwartaal werden positieve en negatieve emoties ongeveer even vaak genoemd.

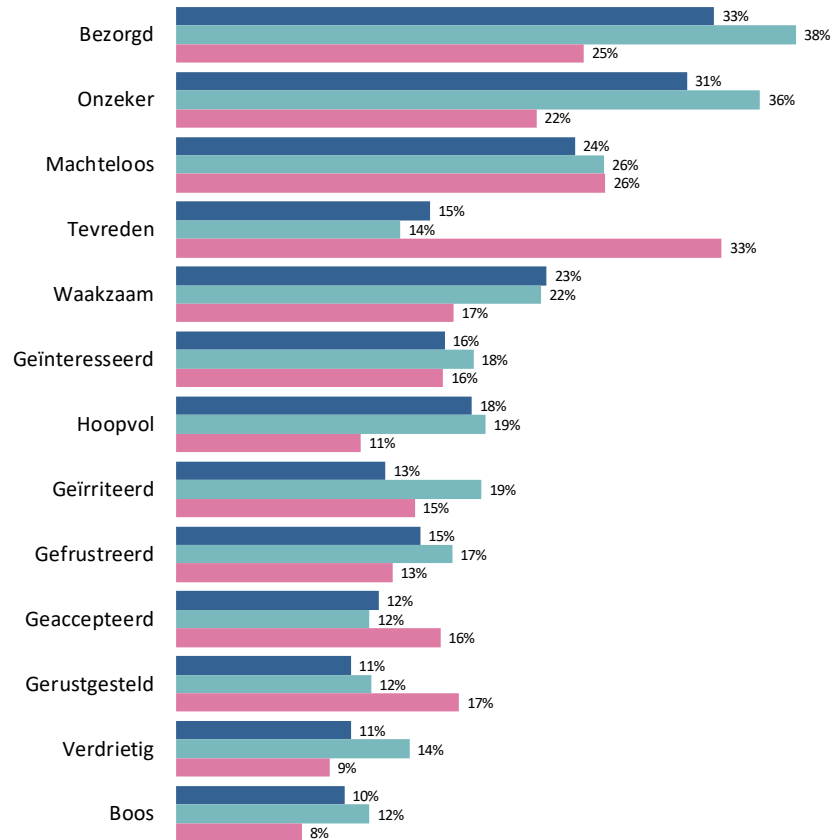
Vraag: welke emotie(s) voel je als je denkt aan pensioen in Nederland?
Meerdere antwoorden mogelijk

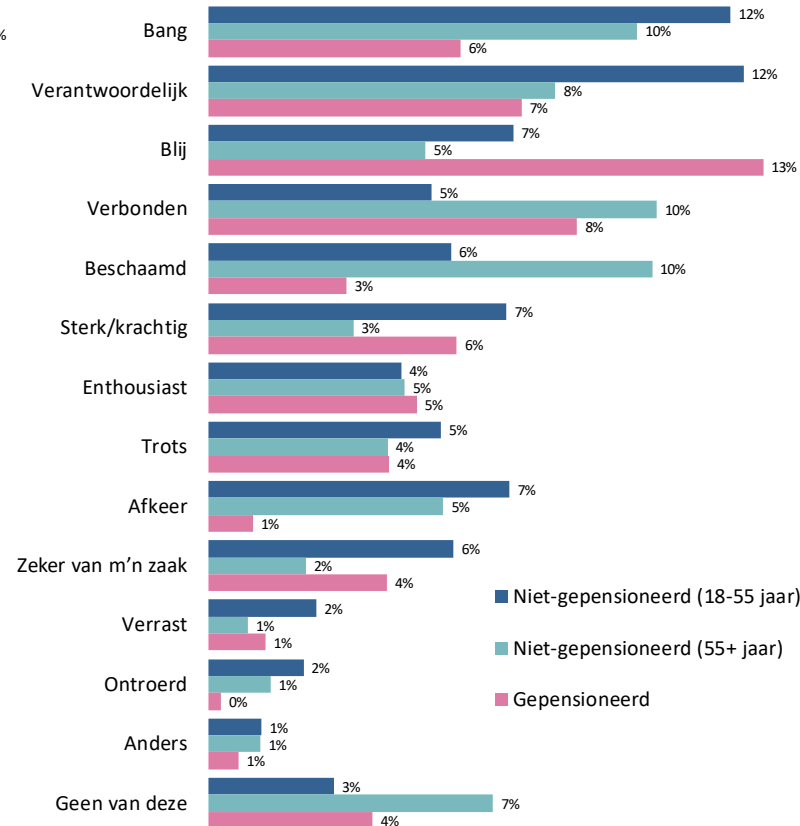
[Link naar tabel emoties bij pensioen in Nederland](#)

Gepensioneerden noemen de meeste positieve en de minste negatieve emoties

[Link naar tabel tabel wel/niet gepensioneerde \(deel 1\)](#)

[Link naar tabel tabel wel/niet gepensioneerde \(deel 2\)](#)

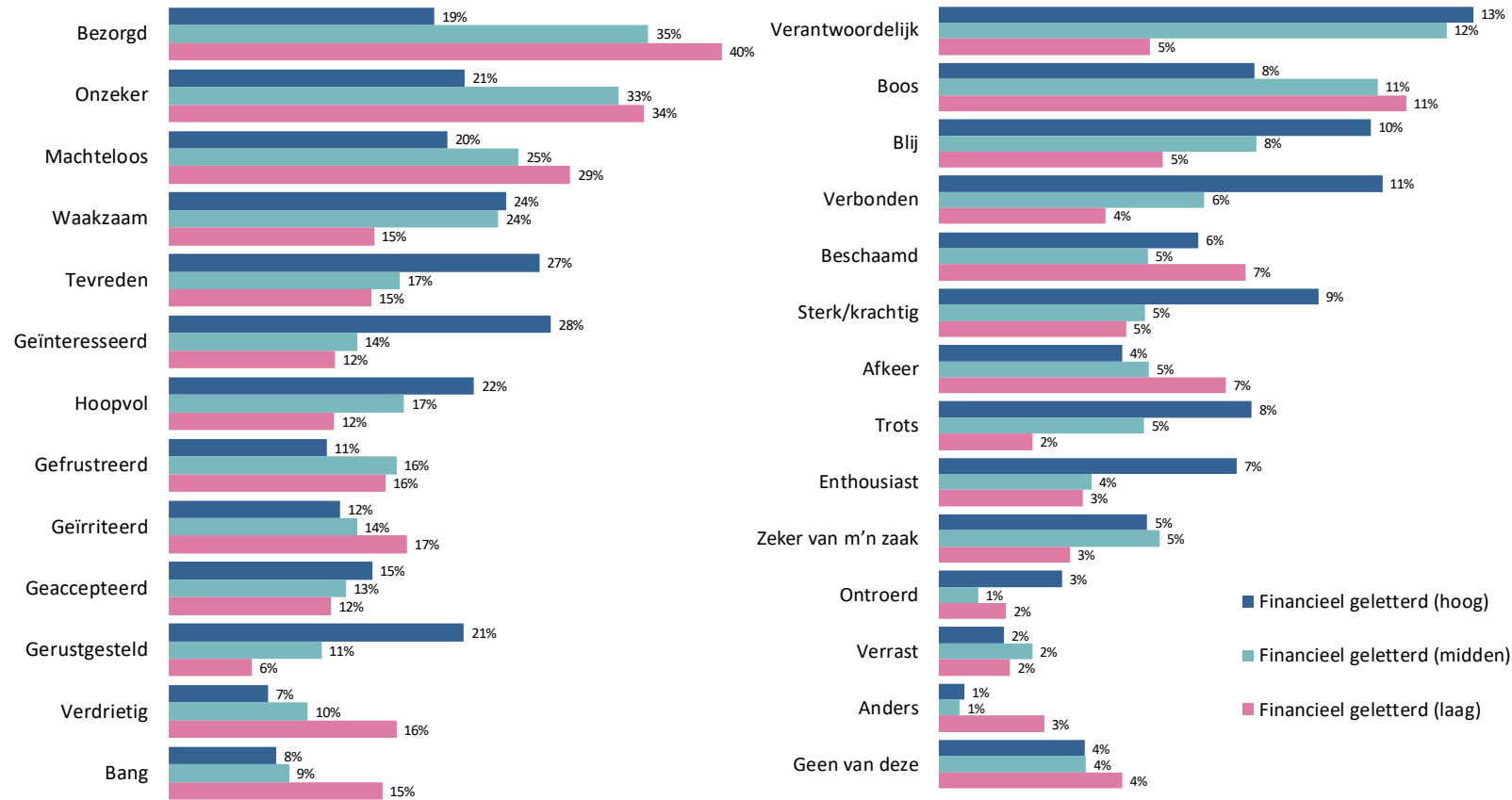
Gepensioneerden noemen (veel) meer de positieve emoties: 'tevreden', 'blij', 'gerustgesteld' en 'geaccepteerd'.

Alle niet-gepensioneerden noemen vaker: 'onzeker', 'bezorgd', 'bang' en andere negatieve emoties.

Bijna gepensioneerden (55+): noemen relatief vaak de meest negatieve emoties zoals: 'beschaamd', 'geïrriteerd', 'verdrietig' en 'gefrustreerd'.

Emoties worden positiever naarmate men hoger financieel geletterd is

De veelgenoemde gematigd negatieve emoties 'onzeker' en 'bezorgd' worden vaker genoemd naarmate men minder financieel geletterd is.

In het algemeen zien we dat negatieve emoties vaker worden genoemd naarmate men lager financieel geletterd is. Voor de positieve emoties geldt het omgekeerde.

[Link naar tabel mate van financieel geletterd \(deel 1\)](#)

[Link naar tabel mate van financieel geletterd \(deel 2\)](#)

Bijlagen

Verantwoording

Methode	Kwantitatief online onderzoek Aankondiging: online Reminder: online
Doelgroep en steekproef meting 4	Doelgroep: Algemeen publiek in Nederland (18 jaar of ouder) Steekproefkader: het consumentenpanel van Dynata Steekproef: netto 913 respondenten Doelgroep 1: Niet gepensioneerd 18-54 jaar: netto n= 476 respondenten Doelgroep 2: Niet gepensioneerd 55+ jaar: netto n= 230 respondenten Doelgroep 3: Gepensioneerd: netto n= 207 respondenten
Veldwerk	Het veldwerk heeft plaatsgevonden van 21 augustus tot en met 4 september. De gemiddelde invultijd van de vragenlijst bedroeg: 10 minuten
Weging	De steekproef is gewogen op de achtergrondkenmerken geslacht, leeftijd, (Nielsen)regio en opleiding. De wegefficiency van Q2, 2023 meting bedraagt 82,9%. In het totaal krijgen de drie vermelde doelgroepen daardoor weer hun eigen gewicht, gebaseerd op onderstaande populatieaantallen*: Doelgroep 1: Niet gepensioneerd 18-54 jaar: 8.377.981 (59%) Doelgroep 2: Niet gepensioneerd 55+ jaar: 3.284.019 (23%) Doelgroep 3: Gepensioneerd: 2.515.000 (18%)

**) Aantallen zijn gebaseerd op verhoudingscijfers van MOA Gouden Standaard en CBS bevolkingsprognose 2022*

Bijlagen

tabellen resultaten

Tabel: Vertrouwen in pensioenstelsel

	Q4 '22	Q1 '23	Q2 '23	Q3 '23
VERTROUWEN	5,7	5,8	5,7	5,7
Deelnemer-vriendelijk	6,2	6,1	6,1	6,1
Duidelijke communicatie	6,1	6,1	6,0	6,0
Stabiel	5,8	6,0	5,8	5,8
Eerlijk	5,9	6,0	5,9	5,9
Identificatie	5,5	5,5	5,4	5,5
Toereikend	5,1	5,3	5,1	5,2

[<- Terug naar de grafiek](#)

Tabel: Vertrouwen in pensioenstelsel verdeeld naar niet-gepensioneerd tot en met 55 jaar, niet-gepensioneerd 55+ en gepensioneerd

	Q4 '22	Q1 '23	Q2 '23	Q3 '23
Niet-gepensioneerd (18-55 jaar)	5,7	5,8	5,7	5,8
Niet-gepensioneerd (55+ jaar)	5,5	5,5	5,5	5,4
Gepensioneerd	6,1	6,2	6,1	6,0

[<- Terug naar de grafiek](#)

Tabel: Vertrouwen in pensioenstelsel verdeeld naar hoog, midden en laag geletterd

	Q4 '22	Q1 '23	Q2 '23	Q3 '23
Financieel geletterd (hoog)	6,2	6,2	6,2	6,4
Financieel geletterd (midden)	5,8	5,8	5,8	5,7
Financieel geletterd (laag)	5,3	5,4	5,2	5,2

[<- Terug naar de grafiek](#)

Tabel: bekendheid pensioenkenmerken

	Q4 '22	Q1 '23	Q2 '23	Q3 '23
Het pensioen bestaat uit 3 delen: AOW, pensioen via de werkgever en aanvullend (waar)	87%	85%	87%	85%
Pensioen wordt meestal door de werkgever geregeld (waar)	80%	77%	78%	75%
De hoogte van het pensioen wordt vooral bepaald door wat je inlegt en niet meer door wat je loon is geweest (waar)	66%	65%	65%	66%
Zzp-ers hebben op dit moment geen recht op AOW (niet waar)	68%	69%	67%	63%
In de toekomst gaat iedereen over naar één groot landelijke pensioenfonds (niet waar)	60%	61%	60%	55%
Het pensioen biedt ook plaats aan zzp-ers (waar)	48%	54%	50%	52%
Ik kan niets veranderen aan mijn pensioen (niet waar)	52%	54%	48%	50%
De pensioenpot wordt steeds kleiner, straks is er geen geld meer voor de mensen die nu jong zijn (niet waar)	41%	44%	42%	42%

[<- Terug naar de grafiek](#)

Tabel: Bekendheid pensioenkenmerken verdeeld naar niet-gepensioneerd tot en met 55 jaar, niet-gepensioneerd 55+, gepensioneerd

	Niet-gepensioneerd (18-55 jaar)	Niet-gepensioneerd (55+ jaar)	Gepensioneerd
Het pensioen bestaat uit 3 delen: AOW, pensioen via de werkgever en aanvullend (waar)	81%	91%	92%
Pensioen wordt meestal door de werkgever geregeld (waar)	75%	77%	76%
De hoogte van het pensioen wordt vooral bepaald door wat je inlegt en niet meer door wat je loon is geweest (waar)	67%	60%	70%
Ik kan niets veranderen aan mijn pensioen (niet waar)	61%	48%	20%
In de toekomst gaat iedereen over naar één groot landelijke pensioenfonds (niet waar)	58%	50%	53%
Zzp-ers hebben op dit moment geen recht op AOW (niet waar)	54%	71%	82%
Het pensioen biedt ook plaats aan zzp-ers (waar)	53%	52%	49%
De pensioenpot wordt steeds kleiner, straks is er geen geld meer voor de mensen die nu jong zijn (niet waar)	33%	43%	67%
De mensen die nu werken betalen voor de mensen die nu met pensioen zijn (niet waar)	0%	0%	0%

<- Terug naar de grafiek

Tabel: Bekendheid pensioenkenmerken verdeeld naar hoog, midden en laag financieel geletterd

	Financieel geletterd (hoog)	Financieel geletterd (midden)	Financieel geletterd (laag)
Het pensioen bestaat uit 3 delen: AOW, pensioen via de werkgever en aanvullend (waar)	90%	86%	81%
Pensioen wordt meestal door de werkgever geregeld (waar)	79%	74%	74%
De hoogte van het pensioen wordt vooral bepaald door wat je inlegt en niet meer door wat je loon is geweest (waar)	69%	67%	62%
Zzp-ers hebben op dit moment geen recht op AOW (niet waar)	65%	67%	55%
Het pensioen biedt ook plaats aan zzp-ers (waar)	63%	50%	46%
Ik kan niets veranderen aan mijn pensioen (niet waar)	53%	53%	44%
In de toekomst gaat iedereen over naar één groot landelijke pensioenfonds (niet waar)	49%	55%	61%
De pensioenpot wordt steeds kleiner, straks is er geen geld meer voor de mensen die nu jong zijn (niet waar)	46%	44%	36%
De mensen die nu werken betalen voor de mensen die nu met pensioen zijn (niet waar)	0%	0%	0%

<- Terug naar de grafiek

Tabel: gedrag ten aanzien van pensioen

	Q4 '22	Q1 '23	Q2 '23	Q3 '23
Open EN lees je alle brieven en e-mails die je ontvangt van je pensioenfond(sen)? (% ja altijd)	38%	39%	35%	38%
Bekijk je hoe je pensioen ervoor staat door het UPO of www.mijnpensioenoverzicht.nl te bekijken? (% ja, elk jaar)	41%	40%	40%	39%
Heb je je de afgelopen 6 maanden op een andere manier met je pensioen beziggehouden? (% ja)	49%	51%	48%	49%
Heb je zelf wel eens iets veranderd aan je pensioen, bijvoorbeeld extra premie inleggen of het wijzigen van je risicoprofiel? (% ja)	23%	28%	26%	25%

<- Terug naar de grafiek

Tabel: gedrag ten aanzien van pensioen verdeeld naar niet-gepensioneerd tot en met 55 jaar, niet-gepensioneerd 55+ en gepensioneerd

	Niet-gepensioneerd (18-55 jaar)	Niet-gepensioneerd (55+ jaar)	Gepensioneerd
Open EN lees je alle brieven en e-mails die je ontvangt van je pensioenfond(sen)? (% ja altijd, ja meestal)	25%	51%	62%
Bekijk je hoe je pensioen ervoor staat door het UPO of www.mijnpensioenoverzicht.nl te bekijken? (% ja, elk jaar)	25%	59%	58%
Heb je je de afgelopen 6 maanden op een andere manier met je pensioen beziggehouden? (% ja)	51%	54%	38%
Heb je zelf wel eens iets veranderd aan je pensioen, bijvoorbeeld extra premie inleggen of het wijzigen van je risicoprofiel? (% ja)	30%	19%	16%

<- Terug naar de grafiek

Tabel: gedrag ten aanzien van pensioen verdeeld naar hoog, midden en laag financieel geletterd

	Financieel geletterd (hoog)	Financieel geletterd (midden)	Financieel geletterd (laag)
Open EN lees je alle brieven en e-mails die je ontvangt van je pensioenfond(sen)? (% ja altijd, ja meestal)	54%	39%	21%
Bekijk je hoe je pensioen ervoor staat door het UPO of www.mijnpensioenoverzicht.nl te bekijken? (% ja, elk jaar)	51%	42%	23%
Heb je je de afgelopen 6 maanden op een andere manier met je pensioen beziggehouden? (% ja)	69%	48%	33%
Heb je zelf wel eens iets veranderd aan je pensioen, bijvoorbeeld extra premie inleggen of het wijzigen van je risicoprofiel? (% ja)	34%	23%	19%

<- Terug naar de grafiek

Tabel: wel of niet bekend met veranderingen aan het pensioen

Ben jij bekend met het feit dat er dingen gaan veranderen aan het pensioen in Nederland?	Q4 '22	Q1 '23	Q2 '23	Q3 '23
Ja	57%	57%	56%	63%
Nee	31%	30%	33%	26%
Weet niet	13%	13%	11%	11%

[<- Terug naar de grafiek](#)

Tabel: wel of niet bekend met veranderingen aan het pensioen, verdeeld naar niet-gepensioneerd tot en met 55 jaar, niet-gepensioneerd 55+ en gepensioneerd

Ben jij bekend met het feit dat er dingen gaan veranderen aan het pensioen in Nederland?	Niet-gepensioneerd (18-55 jaar)	Niet-gepensioneerd (55+ jaar)	Gepensioneerd
Ja	54%	72%	84%
Nee	35%	15%	9%
Weet niet	12%	13%	7%

Tabel: wel of niet bekend met veranderingen aan het pensioen, verdeeld naar hoog, midden en laag financieel geletterd

Ben jij bekend met het feit dat er dingen gaan veranderen aan het pensioen in Nederland?	Financieel geletterd (hoog)	Financieel geletterd (midden)	Financieel geletterd (laag)
Ja	78%	68%	43%
Nee	15%	25%	36%
Weet niet	7%	7%	21%

Tabel: Bron van bekendheid veranderingen aan het pensioen

	Q4 '22	Q1 '23	Q2 '23	Q3 '23
Via nieuws	71%	67%	69%	68%
Via pensioenfonds/ pensioenverzekeraar	35%	41%	34%	43%
Via collega's, vrienden, familie	14%	18%	16%	16%
Via commercial	0%	0%	0%	16%
Via vakbond	10%	11%	13%	13%
Via werkgever/ondernemingsraad	13%	14%	11%	9%
Via brancheorganisatie	7%	8%	6%	8%
Via bannerreclame	0%	0%	0%	2%
Anders	1%	1%	2%	1%
Weet niet	5%	3%	5%	5%

[<- Terug naar de grafiek](#)

Tabel: Bron van bekendheid veranderingen, verdeeld naar niet-gepensioneerd tot en met 55 jaar, niet-gepensioneerd 55+ en gepensioneerd

	Niet-gepensioneerd (18-55 jaar)	Niet-gepensioneerd (55+ jaar)	Gepensioneerd
Via nieuws	54%	75%	72%
Via pensioenfonds/ pensioenverzekeraar	35%	50%	59%
Via collega's, vrienden, familie	30%	11%	9%
Via werkgever	25%	11%	6%
Via vakbond	22%	10%	11%
Via brancheorganisatie	16%	8%	2%
Anders	1%	1%	1%
Weet niet	6%	3%	4%

[← Terug naar de grafiek](#)

Tabel: Bron van bekendheid veranderingen, verdeeld naar hoog, midden en laag financieel geletterd

	Financieel geletterd (hoog)	Financieel geletterd (midden)	Financieel geletterd (laag)
Via nieuws	71%	62%	54%
Via pensioenfonds/ pensioenverzekeraar	52%	46%	29%
Via collega's, vrienden, familie	22%	25%	9%
Via werkgever	18%	20%	7%
Via vakbond	11%	17%	25%
Via brancheorganisatie	9%	12%	13%
Anders	0%	1%	3%
Weet niet	1%	4%	12%

[<- Terug naar de grafiek](#)

Tabel: Emoties die men voelt als men denkt aan pensioen in Nederland

	Q2 '23	Q3 '23
Bezorgd	33%	32%
Onzeker	33%	30%
Machteloos	21%	25%
Waakzaam	17%	21%
Tevreden	19%	19%
Hoopvol	16%	17%
Geïnteresseerd	14%	17%
Gefrustreerd	14%	15%
Geïrriteerd	13%	14%
Geaccepteerd	14%	13%
Gerustgesteld	15%	12%
Verdrietig	11%	11%
Verantwoordelijk	11%	10%
Bang	13%	10%
Boos	8%	10%
Blij	8%	8%
Verbonden	8%	7%
Beschaamd	7%	6%
Sterk/krachtig	5%	6%
Afkeer	5%	5%
Trots	7%	5%
Zeker van m'n zaak	4%	5%
Enthousiast	5%	5%
Verrast	3%	2%
Ontroerd	2%	2%

[<- Terug naar de grafiek](#)

Tabel: Emoties die men voelt als men denkt aan pensioen in Nederland, verdeeld naar niet-gepensioneerd tot en met 55 jaar, niet-gepensioneerd 55+ en gepensioneerd – deel 1

	Niet-gepensioneerd (18-55 jaar)	Niet-gepensioneerd (55+ jaar)	Gepensioneerd
Bezorgd	33%	38%	25%
Onzeker	31%	36%	22%
Machteloos	24%	26%	26%
Tevreden	15%	14%	33%
Waakzaam	23%	22%	17%
Geïnteresseerd	16%	18%	16%
Hoopvol	18%	19%	11%
Geïrriteerd	13%	19%	15%
Gefrustreerd	15%	17%	13%
Geaccepteerd	12%	12%	16%
Gerustgesteld	11%	12%	17%
Verdrietig	11%	14%	9%
Boos	10%	12%	8%

<- Terug naar de grafiek

Tabel: Emoties die men voelt als men denkt aan pensioen in Nederland, verdeeld naar niet-gepensioneerd tot en met 55 jaar, niet-gepensioneerd 55+ en gepensioneerd – deel 2

	Niet-gepensioneerd (18-55 jaar)	Niet-gepensioneerd (55+ jaar)	Gepensioneerd
Bang	12%	10%	6%
Verantwoordelijk	12%	8%	7%
Blij	7%	5%	13%
Verbonden	5%	10%	8%
Beschaamd	6%	10%	3%
Sterk/krachtig	7%	3%	6%
Enthousiast	4%	5%	5%
Trots	5%	4%	4%
Afkeer	7%	5%	1%
Zeker van m'n zaak	6%	2%	4%
Verrast	2%	1%	1%
Ontroerd	2%	1%	0%
Anders	1%	1%	1%
Geen van deze	3%	7%	4%
Weet ik niet	5%	4%	4%

<- Terug naar de grafiek

Tabel: Emoties die men voelt als men denkt aan pensioen in Nederland, verdeeld naar hoog, midden en laag financieel geletterd – deel 1

	Financieel geletterd (hoog)	Financieel geletterd (midden)	Financieel geletterd (laag)
Bezorgd	19%	35%	40%
Onzeker	21%	33%	34%
Machteloos	20%	25%	29%
Waakzaam	24%	24%	15%
Tevreden	27%	17%	15%
Geïnteresseerd	28%	14%	12%
Hoopvol	22%	17%	12%
Gefrustreerd	11%	16%	16%
Geïrriteerd	12%	14%	17%
Geaccepteerd	15%	13%	12%
Gerustgesteld	21%	11%	6%
Verdrietig	7%	10%	16%
Bang	8%	9%	15%

[<- Terug naar de grafiek](#)

Tabel: Emoties die men voelt als men denkt aan pensioen in Nederland, verdeeld naar hoog, midden en laag financieel geletterd – deel 2

	Financieel geletterd (hoog)	Financieel geletterd (midden)	Financieel geletterd (laag)
Verantwoordelijk	13%	12%	5%
Boos	8%	11%	11%
Blij	10%	8%	5%
Verbonden	11%	6%	4%
Beschaamd	6%	5%	7%
Sterk/krachtig	9%	5%	5%
Afkeer	4%	5%	7%
Trots	8%	5%	2%
Enthousiast	7%	4%	3%
Zeker van m'n zaak	5%	5%	3%
Ontroerd	3%	1%	2%
Verrast	2%	2%	2%
Anders	1%	1%	3%
Geen van deze	4%	4%	4%
Weet ik niet	4%	4%	6%

<- Terug naar de grafiek

